

درگاه

اون بش کونده بر نشر اولنور

برنجی سنه : ایلکینجی جلد

نومرو : ۱۷

۲۰ کانون اول ۳۳۷

لسانیات

تورک دینله راک

۱

استاد محترم نجیب عاصم بك انندیه :

مهمرده حرب عمومی مصابی یوزندن سته لرجه استانبول عالم ادبینه مهجور یاشامه، مجبور قالمش ایکن بوکره تصادفاً آله یکن (اقدم) ك ۱۸ نیسان تاریخی نسخه سنده (بنه تورک دینله تورک حرشته داکر) عنوانی مقاله کیزی اوقودم . دایزك اساسلی حقنده اوتهدن بری جدی مطالعه لرکیز ، حقیقی مدافعه لرکیز بیوک بر همت ، کتیش بر اطلاع نتیجه سی اولمغه کال حرارتله تدقیق ایتدم . حقیقته اساسلر ؛ اختراع ، صنعت ، تجارت ، استیلا ، حاکمیت ، دیانت کی بر جوق عالم لارک مختلف تأثراتی آلتنده بر برینه قاریششدر . بوحال یاکیز تورکجه به منحصراً اولوب هر دله ده بوله در . بناء علیه عربی فارسیدن غیری دیشکیزده کی مقصد کزی آکلامادم . اگر اولری بوقاعده دن استثنای ایدیورسه کز بوده بر مسامحه در؛ چونکه تورکارک آناردن استعاره ده محتاج اولدیگی کله لر، آنلرک کرک تورک دینلر کرکسه بری دیکرندن آلدقاری لفظلردن آزدرد ، چوق دکلدرد . بونی اون بش سته دن بری تألیفه مشغول اولدیم (محیط ادب) اسمنده کی قاموسده کی تدقیقاً استناداً سولیوروم . خلفک بوکره نقد عریشه ، عجمه طین ایتدکاری بیکرجه کله وارد کرک تورکجه اولدقاری بزه شبه ایدله به چک ادله ایله ثابت اولمشدر . نته کم بالناسیه آشاییده ابضاح ایدم چک بعض محاکمه لرم بو حقیقی قسماً انضاح ایلر صاییم . رومیجه دن ، ایتالیانجه دن ، اودوس ، پوراز ، نمل ، دومن ، لیان ، لیون ، فصولیه ، کراز الخ کی بر جوق سوزلر آلمش بیوریورسکیز . حالبوکه بولمفلارک جوغی تورکجه در . از جمله پوراز ؛ کرچه یونانجه ده Hippias اولوب روزگار الهی دیکدر . آنجق آنلرک بوله بر جوق خرافه آله لری وارد کرک اصلاری تورکجه در ؛ آنلر تورکجه ده بر حقیقتدر .

* محترم استاد بروسه لی طاهر بك وداعیه آلمش اولان بومقله نك مدقق وفاضل محری اوخریلی در . ابتدائی ، نالی تحصیاتی مناسقده و ملکیه اعدادینده کورمیش ، اورادن ، متعلقاندر برذاتك دعوتیه ، مصره کیده رك عالی درجه تحصیلی اکیال ایتمشدر . نورالدین بك بوتون حیاتی علمه حصر ایتش برذاندرد . خصوصی کتبخانه سنده ۲۰ بیك جلد دن فضله آثار و خطوط اسلامیه دن مرکب پک ایتندار برقولکسیون بولمقده در . تألیفه مشغول بولونقدقاری (محیط ادب) لغتک قیمتته شو مقاله لك فونل بر دلیل اولویور . پک محتاج بولمقده بر لغتک اکیاله موفیقیت غنی ایدهرز .

[هیئت تحریریه]

وانسانی صیجراتیرسه نثرک ونظمک آهنگی ده روحلری کاه بوله صیجراتیر ، او بوشدورر واور برتر . آرتق تورکجه نثرک ساده لشوب کوزله شدیکی وشعرک کالنه ، نثرکده یعقوبک قدرتی لسانیله بیوک قدرتنه وفالحک صاعلام سوزلرینه قاووشدیغی کورد کد نصرکرم صرمه حسلرک ترجائی سطرط سطرلری آفیشلاماق ، بکنمه مک لك بیوک حقه زدر .

عزت ملیح بك ، کتایشه « شعر طبیعت وشعر قلبک برانگاسی » دیور . واقعا (حزن وتبسم) ك خلاصه سی بر آنق عشقدر . لکن اولیه بدبخت بر عشقک ... زیرا کوزل اولان شی عشقک هر شیده اصل اولسیدر ، حالبوکه بز اوئی استناد نقطه سی ، صیغه لرجه یازی دولدورمق ایچون برواسطه ، بر آت منزله سته ایتد بر برسه ک نه یارار ؟ .. روحی ده روحی ده بوزارز . نته کم حزن وتبسمده بوحال اوقدر بارز وعشق بوکتایده اولیه تحف بر تجلی به مظهرک انسان حیرت ایدیور . متأثر اولیور و سرمدک برسنه ایچنده اوچ معشوقه به بردن مکتوبلر یازمه سی شاشقیقانه قارشیلور ، ایکرم نیور .. یازیق ! یازیق ! .. زوالی عشق ! .. بوله سرمد کی یجه لرك هوا وهوسه قربان اولوب کیدییورسک ..

طبیعت شعرینه ده بو صیغه لره هیچ راست کلمه ک . بالمکس هر سطر ، هر سطرانه بزه مفاق ، یز صرمه ، بولانیق صالون حسلرک اور برمه سی ، ابر کیمه سی و بردی .

بیلم نهدن بزه هر کس محقق تورکجه یازمقده عناد واصرار ایدیور . بیانچی حسلری ، بزم اولیان شیلری بوزوق بر تورکجه اولیه یازمقده ، شاید قابله اولری دهالی قولاندیغیز برسانله آکاتسه ق فنامی اولور ؟ . ووره آس ، بر فرانسز دکلدی . لکن فرانسزجه بی اولیه مهارتله وموفقیتله قولاندی کفرانسز لسانک ودنیا شعرینک شاه اثرلری یاراندی و آدی ده ابدیته قاریشدی . بوبوک شاعر عجا روجه یازمقده عناد ایتسه بی صوک نه اولوردی . شبهه سزک بوکون او قورکن ، تیرته دیکیز ، سودیکیز وآغلادیفیز ، حیران اولدیفیز ستالسلره نرقیقدن محروم اولوردق . حزن وتبسمک بر آز کوزل صیغه سی . شاید متندن عدایدرسک - احمد هاشمه سر نامه سیله سوله نیان صمیمی سوزلر و خاطره لردر . بو صیغه ده حزن ، تبسم وحسرت هیچ اولازسه کندی بر آز کوستریور ، وفاکارلی بتون صفتیه کوزلر نثرک اوگنه قویور . انسان بو صیغه ایله روحی فرانسز شعرینک و فرانسز ادبیات عالنگ طانیل هواسنه قاریشمش بولیور . وعزت ملیح بکی عزیز آرقداشی احمد هاشمه برابر یاشلری ، چوققلقاری ونهایت کوندن کونه یافلاشان اولوی دوشوغش کوریوروز . اوت عزت ملیح بك ابی برادیپ دکاسه بیله ادبیات آدیدر . حزن وتبسمک ملی ، محلی اولاندیغدن واضحا بحث ایتدم .

ذاتاً حزن وتبسم کوزلردن یاشلر آقان آجیلی تورکجه ره سنده صیریتان دیشلر کی یرسز ومعنا سز .

قریزی لطیفی

بر جوغی بزه حقیقی وقایع تاریخیه دن آلتهدر . آنلرک (وولقان - وولکن) ی - Vuleanus - بزم (نوبال قان) دن ؛ هیفت ، وستاسی بزم یانیدن ، اوستادن آلتهدر . [اثبات مدعا ایچون بونی « تورکرده مدنیت - دمیروتوبال خان » عنوانیه آیریجه بر مقاله صورتده کوندیریورم] آنلرک آنلاسی بزه آتیل - وولغا نهرینه اسمی و بریلن ذاتدر . [بوده آیریجه بر مقاله ایله نشر ایدیله چکدر .] آنلرک قزوئوس (زمان الهی) بزه وقت دیمک اولان قرون لفظندن استعاره ایدلشدر .

[بالاخره بوقورون عربیده جمع صیغه سنده تصادف ایتکله قاعده لری وجهیه اکا قرن شکندن بر مفرد یایمشلردر . عربیده بوکی تصرفلر چوقدر . مشهور اباددن « مهاباد » ك اسمندن آلتیه اولان اید مفردی ده بوله در . کرک بوکرکسه بنه تورکارک اختراعی اولوب عربیه سباعه شکندنه کچن چاغه — ساعت اسم تورکیسی ده بر مقاله مخصوصه ایله نشره مستحقدر] آنلرک ژوبیتی بزه (مژگی — نور طکرسی) اولوب بالاخره مشتری صورتده عربی ده بوله بکشدرد . [بونک اهورا نمازدا ایله اولان انبایسی ابری مسئله] حاصلی آنلرک همان بوتون خر فله لری بزدن آلتیه ، تحریف ایدلدر . بو اوقدر چوقدر که آیریجه بر اثر تشکیل ایدر . بونلر قاموسده صیراسی کلدیکه محاکمه لره ابضاح ایدلشدر . بناء علیه آنلرک (ووره اس) ی (بوره = Boree) کی بزم بورادن باشقه برشی دکلدرد . (بور) (نوز ، طوبراق) لری هوا به قاتان روزگار ، (بورام ، بوران) هوا ی بوروب جویرن هوا ده دوتوب طولاشرق چوریر یایان بلدر . (بوراغان) ایسه اونک قار ویاغچورله قاریشیق اولاندرد . حاصلی آنلری دایرین شدنی بر نوعه (قرا بوران) دینلیدی کی قار بورلرینه (بوروقاران) سولیملر حتی لیون قاهون « ملونوزلرله موغوللر دائما قار بورلری (بوروقارانلر) آلتنده قالدیفندن بو ترکی طامت معنانه استعاره ایتشاردر » دیور ، بوتون بولمفلر بورازک تورکجه دن آلتیه اولدیغی اثباته کافیدر صاییم . چونکه هبسی ده همان عبی بر جذرک محصولدر دینله بیلر .

(عل) . کلم : اوده تورکجه در کرچه یونانجه ده تملیون Temeleion لفظی وارسه ده بزدن آلتهدر تورکجه ده تیم - نوم - تومسکی - قبلی نامعنا سنده در [۱]

[۱] بولمفلر کرک تورک وجهتای لغت لرنده کرکسه بنه تورکارک ایله تدوین ایدش اولان عجم فرهنگ لرنده مصر حدر . بومناسبتله عرض ایدم که عجم فرهنگ لری تورکارک لك اسکلت کتابلر ایدر . ذاتاً عجم ادبیاتک بناسی تورک دماسی همتیه قورلمش ، تللری رودکلر ، غز نوبلر ، اظهار ایله اورالشدی . تورکار خزان دماغیه سته دیلچیان (ترجمان) (بولکده دعوامزی تأیید ایدر) اوله جق سوزلری عجم لسانده بولمنا یچه اوز دیلارندن آشلر . وانلری عجمانه برشوبه ایله سولیهرک دیوانلرینه کچیرمشلردر . بر آز صوکره بنه تورکارک ،

پولاك ، بغداد جاده سنك آغری دیلی اولسده بولری
بر آسکلاسه ...

دیدى ، سوکرا تکرار خاطره سته دونه رک :

... ایسته ، دیدیم کی ، کونک برنده بویکی
قیزجقه راست کلنک . وهان اوایی قورمال چهره ،
صائمک اولسون بن اولسون ، باشلر من ایچده اک
اهمیتلی وقعی طوتدی . کیچه لری بولوندیمن کوشک
بر اولسده اون اون ایکی آرقاداش یاندیمز زمان ،
صائمکله ایکیمن ، باش باشه ، قلمزده عینی قورمال
خیال ، رؤیا منده یته اونلر او یوردق ...

فقط بونک ده سوکی کلدی . آرتیق دورده ییتدی .
شرقیلر سوندی ، بزى براق کون سوکرا مرکز
قوماندا لهنه کوندره چکلردی . برکون همیزی درله پوب
طوبلا پوب ، سکسان ایکی کیشی ، بوله دوزدیلر .
وز اوکون ، آرتیق بوران کوی جاده لرنده اک
صوک شرقیلر منی ، سوبیلرک کچوردق . همیزده ده
اولومه کیدن دکل ، - اولوم اوسکسان ایکی قلیدن
نه قادر اوزاق برشیدى ، حالوکه اوسکسان ایکی
کشیدن دوتن بو کون اون کیشی بيله یوق . -
کزمکه کیدن بر قافله نشیمنی واردی . صائمکله بن
بولماقده ده یان یانه بدق . چاورلوجاده دن کلوب کچلرده ،
بویه صوک شرقیلری سوبیلرک کچن نیجه قافله لر
کورمن حالى واردی . همیسه ده آجیر بر وضعیته
بزه باقیور کیدیلر . بر آز ایلرده ، دوشونیه
دوشونیه ذه نزه حک اولان خیال لره اوایی کنج قیزی
کوردک ، برکنارده طور مشل بزم قافله به باقیورلردی .
بزی کورو نیجه ایکیسی ده بر برینه باقیشیدیلر و کولوشه رک
تمام بزاوکلرندن کچرکن باشلر نی خفیف بر آشتنای
ایله ایکیدیلر . بر ثانیه سیورده فقط اوزونانی بزه
سنه لر کی کان ، بر نظاره باقیشدق . بو نظر لر تا
اونلر اوزانده بیاض بر نقطه حالنده قالدیجه یه قادر
دوام ایتمدی . نهایت اونلرده بولاریته دوغر ولیدیلر
وغیب اولدیلر .

بوتیمک خاطره سی ، یته سوبیلوردم ، بلسکه
بروهم بر خیالیدی ، بی او دقیقه دن سوکرا بیلرله
اشغال ایتمدی . - حتی بوکون بيله ... اوقاداره شقتی
واللی اوله رق نمادی ایدن حیائتک اک ظالم آنلرنده
بو محرم تبسم بر سکون وتیلی مرحله سی اولدی .
بوتون اک قورقونج خیالار واحقالار بيله بو شفتی
تبسمک تخطیرله داغیلور ، بو خاطره یله عیسانیز ،
اشک کینز هر شیتی قبول ایدییوردم . صائمکله بن براز
سوکرا آیریلدی . ایکیمن عینی اردوده فقط اوسیار
بر نقطه دهیدی . نهایت بر کون ایکیمنده بر برمنک
کوزنده او صوک تبسمک عکسلر نی کوره کوره
آیرلدی . آرتیق یاب یالکوزدم . بویالکوزاق زمانلرنده
کوزلری قاپار ودانما او صوک استانبولدن آیریلش
کوننده بزه آجیبارق ، بزی حیائتک هر شیتنه قارشى
مقاومت ایدیه جک بر تبسمکله تشییع ایدن کنج قیزلری

بر تبسمک خاطره سی

تره میز کوز تپه دن قالدق دن سوکرا ، آرقاداشمده
بر حرکت اولدی . حیدر باشادن بری سس سسز ،
بویاز کونک بوغری صیباغی آلتنده صولوق بيله
آلامیان یاتیق یوزلو طوبرا قاره کوزلری دالمشکن
بردن ، یرنده قیلملادی ، کوزلرنده بریار لافلی پیدا
اولدی . کوشمه مده بنده عینی رخاوتله کومولو
دورورکن آرقاداشمکله بوحرکتی اوزرینه کوزلر بيله
استفسار ایتمد .

— کیش ، اوزون ، اسکی بر خاطره ...
دیدى وذهنا بر حسابدن سوکرا ، تمام بدی سته
اول ... یاری زمانلر نه قادر چاپوق کچور ...
حالوکه بوسمه دها داها دون کی تاب تازه ...

بدی سته اول ، تعلیمگاهده ، بوراده بدم . شیمدی
بز آزدن اوکندن کچه جکوز کوشکلر دن برنده بولور
دور ییوردی . ذاتا صوک دوره ایچون بورایه کلشک .
اونکچون بریچق ، ایکی آی قدر بر زمان بولوندى .
بو ایکی آی ایچنده وقت بولدیجه ، صائمکله برابر ،
چارشی به اوته بری آلتق یانه سبيله ، کزمکه کیدردک .
یته بویه برکوز بیتیمن عودت ایدرکن ایکی آرقاداش
آتی برحرکتله اوکوزدن کیدن ایکی قادینه یتمکه
چالیشدی . دها اوزانندن آهنگلی پوروشلرندن
بلایدی کی ایکیسی ده کنج وکوزلدی . حقیقه
بو تخمینده یاتیلما شیدق . ایکیسی ده بزم
بولوندیمن کوشکک یانده بر کوشکک کیدیلر .
اوکوندن سوکرا داتما تخف بر تصادف اوایی کنج
قیزی یوزره جقاری یوردی . هر ایکیمنده ، صائمکله
بن ، برشی سوبيله مادن ، حرکتلر منی بر بریزک
کوزلرندن سزده رک اونلری کوشکلر نیق قاپسینه قادر
سلامتلر دک . ایکیسینکده اوله صاف اوله معصوم
حرکتلری و دوروشلاری واردی که بو حال اخلال
ایدیه جک اوافتیجی برحرکت کندنمده قوت بولما دق .
بلکه بو ، بوکون بر بودالانی ... بن ، دوت سته ،
اوت تمام دوت سته ، بوکون تکرار خاطر لادیم
زمان بره منا بيله و بر مکده کوجلک چکدیکم ، بلسکه ده
بر وهمدی ، فراری بر تبسمک شعر بيله حیائتک اک
اوولیساجق کدرلرینه قارشى قویدم . حتی صائم
اوتبسمکله ، اولورکن بيله ، مسعود اولدی ...

أطرافنه برکوز کزدیرن آرقاداشم :
— شیمدی طوبرا قیله اسکی طوبراق دکل ...
شو بوللرده ، بولکزه صیباک آلاجه قارا کافنده
دنچ وتوانا ، اوکلدن سوکرا ده کوجلی قونل یوزلرجه
کوکسندن فیشقیران آل قانی ، بالغانی ، بومالی
شرقیلرله باصدینمز بری تیرمه نرک قاچ کره کلوب
کچک ... همیز دها اوچ دوت آبان عسکرلکیمزه
کوره بر قهرمان طوری پیدا ایتمشک . شو اوزون

بالاخره عموم بنالره یزستانلره کاروانسرایلر ده تعم
ایتمشدر . ایسته (تل) ک اصلی (تبم - ال) در
بنالرک الی ، دستکی ، یانده سی دیمکدر .
(دومن - دین) ده تورکجه در . اصلی (دومن) در .
دنباله ایله هم اساسدر . بوکونه قدر فارسی ظن ایدیلن
(دم - دن) لفظنک اصلی تورکجه (دب - دم) در .
بولفظ مختلف یز لک شیوه سته کوره (دم ، دب ،
دنب ، دیم ، دب ، دم) شکلرینه کیرمشدر .
(دم) تورکجه در ، فارسی دکلدردیوروز . چونکه آنجق
تورکار درکه بر اولوسی با ایله قونوشدنی بر افلی دیگر
برایلی میده سوبلر ، اوتنه دن براونجی اویاغی ده بو
ایکی شیوه یی برلشدیرر ؛ بری یوناق طوبرا لاق دیر ،
دیگری تومالاق سوبلر ، براونجیسی ایسه طوبرا لاق
شیوه سنی میدانه قور . بولکه تورکجه در دیوروم ، چونکه
بوترزده (م ، ب) و برلکده (م ، ب) شروه -
لر بيله تبدلانه اوغرایان لفظلرک همیسه ده تورک دیلندن
طوغمده در . نته کیم کوب - کوم لفظ ترکیبی فارسیده
خب ، خجه ، خب خب اولمشدر . عربیده ایسه عین لفظ
لفظ (خب) شکله کیرمشدر . عربیده اسکیدن
بری مقام یز حده ابراد ایتدکاری (خب و کرامته)
ترکیبی برنجیسی تورکجه کوبدن ایکنجیسی کوب اوزرینه
کربان ویا کرلی کی طوران بزوقیاق - کره میت - دن
آلتمه در . حاصلی قبه حباب بيله بوکوبدن طوغمشدر .
سم تورکجه ده بکپاره شیتنه اطلاق اولنور . بالاخره
بکپاره طبرناغه ، (طوبرناق) سم - سوم دنبلمشدر .
بزده طبرناقدن معمول ییچاق قبضه سته سم - سوم
دیرلر . سوب ایسه جیفناجه ده آت آباغنک ایزی ،
دیرکن آباق و آباق ایزی اولمشدر . سوبوله مک ، سوبای
وسائره ده بونی کوسترر . بولفظ ده فارسی به کچنجه سم ،
سم ، سنب شکلرنده لغت اولمشدر . بناء علیه دوم
تورکجه در . (دومن) قورورغمی یعنی دنباله دیمکدر .
دنباله کشتی کی هر ایکیسی بر اصلدن آلتمه اولوب
عنی مقامده مستعملدر . بولفظ بالاخره تیون - تئمو
Timone-temo صورتنده ایتالیانجه به ، لایتیجه به ده
کچمشدر . آنلرده (تیون) ک ایکی معناسی وارددر . برنجیسی
دومن دیمکدر . بومندارک تورکجه (دومن - دین) دن
آلتمه در . ایکنجیسی دومنک دیرینه اطلاق اولنور .
بومنداده تورکجه در آنجق اشتقاق (تبم - توم) -
(تیمور ، تومور - دیم) جذرندندر . بو (تم) فارسی به ده
کچمشدر . حالا جفتانجه ده (تیموف - دین) لی قایق لره
(تیمیل) دیرلر . ذاتا دیرمه عائد اسملرک قسم اعظمی
بوتون دیلرله و صرف برینه کچمش صفتلر دن ماعدا
- تورکجه دن کچمشدر (دیم - توبال خان مقاله سته
مراجعت)

مابعدی وار
نورالدین مصطفی
عبدلر ال برلکله ایتدکاری نغری نیجه سنده ثروت
مشترک نی مشترک قاموسلرینه درج ایتمشلردر .
بو مسوئله بیکارجه تورک لفظی عجم قاموسلرنده
- جوغی مجمعه ظن ایدیلرک - محافظه اولمشدر .
ایسته تبم ، تیمده بویه در . عربیده ده عینی حال
واقعدر .